

בדרכו – לאורו – לע"נ

תלמידו מטרטטים ניצוצי אור בדרכיו

תלמידו הגאון ר' אהרן גרנדש מח"ס תשובות הגר"ח

איש האלוקים – רבינו הקדוש

לרבינו הקדוש שהגיע זמן מעריב כידוע שהיה מתפלל כל התפילות מיד כשהגיע הזמן משום זריזין מקדימין.

אבל רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היה שקוע בגמרא ולא שמע כלום, ניסו פעם שניה ולא הועיל, והלכו להביא את הכובע והחליפה שרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א יראה שעומדים לפניו עם זה שאולי זה יעזור, אבל גם זה לא עזר.

וכך עמדנו כמה וכמה דקות ליד רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א כשהוא כל כולו שקוע בלימוד הגמרא, ועד שלא סיים את מה שהוא רצה, לא הועיל כלום, ורק כשגמר התפללו מעריב, כזו שקיעות נוראה. ויעידו על כך אלפי רבבות ישראל שבאו לבקש ברכות ועצות מפיו הקדוש שלא היה שם לב מהנעשה סביבו.

ונתקיים בו ברבינו הקדוש זצ"ל זיע"א גם הסיפא שמעבירין ממנו עול מלכות טורח המלך וחיילותיו, כידוע הסיפור שסיפר בעצמו שכשהיה בחור בישיבה והלכו לעשות דיחוי בצבא שאלוהו באיזה רחוב הישיבה והשיב שאינו יודע, ונתנו לו פטור.

הסבלנות הנוראה, המדות הטובות, והדאגה לכלל כולו

כולם יודעים שהיה רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א כולו קודש לה' ולתורתו והיה ענק שבענקים גם בהיקף הבקיאיות וגם בעומק העיון, ויוכיחו על זה ספריו המרובים, והתשובות שכתב לאלפי ורבבות שואלים בכל חלקי התורה הקדושה, ודבקותו הנוראה בתורה היתה ממש ללא גבול ומידה. גם לי רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א האיר פנים וכתב לי מאות ואלפים של תשובות,

ודבר מיוחד ופלא גדול שיש להשתומם מכך הוא מה שהיה לרבינו הקדוש את הזמן לכל אחד ואחד, עד כדי כך שרבים רבים מרגישים תלמידים גדולים של רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א מרוב הקירבה שהיה מקרב כל אחד ואחד, ובאמת כיצד היה לרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א כ"כ הרבה זמן, כשידוע הוא שבאמת לא היה לו זמן, זהו דבר מופלא.

רק מעט פירוורים מעט מן המעט בלבד וגם זה רק לפי השגתינו הקטנה, במה שראינו וקבלנו בס"ד במשך השנים עם מעשיות שראינו בעינינו בס"ד, ויש עוד הרבה במה להרחיב בעז"ה עוד חזון למועד.

קבלת עול תורה

כתוב במשנה באבות פ"ג מ"ה רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות שמים ועול דרך ארץ, וכתב הרמב"ם בפירושו המשניות עול תורה התמדת הקריאה, ועול מלכות טורח המלך וחיילותיו, ועול דרך ארץ טורח הזמן, אמר כי בשכר לקחו עול התורה יצילהו השם יתברך ויקל מעליו טורח הזמן.

ומי לנו גדול מרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א שקיים במלואו את מה שכתוב כאן, שקיבל עליו עול תורה כפי שראינו בעינינו את גודל התמדת הקריאה של רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א, היה זה מחזה להפליא, שכל כך היה רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א שקוע בעת הלימוד עד כדי כך שלא הרגיש בכל מה שנעשה מסביבו כלל וכלל, ואפשר לספר בזה עובדות ללא סוף שראינו בעינינו.

ואספר פה שני דברים בזה, היה זה כמדומה בשנת תשס"ו בערב שבת אחד שהייתי אצל רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א והוא ישב ולמד בריכוז נורא מבלי להרגיש את כל מה שהיה בחדר, והיו אז טילים שנפלו בסמוך לבני ברק, והדלתות והחלונות בחדרו של רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א רעדו מעוצמת ההדף, וכולם דיברו שם על זה, והיחיד שלא הרגיש בדבר ולא זז כמלא נימא מתוך לימודו בספר היה זה רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א שלא עניין אותו כלום חוץ מהתורה הקדושה ולא הרגיש בכל הנעשה סביבו, היה זה ממש מחזה נורא הוד.

עוד מעשה, לפני כארבע שנים הייתי עם רבינו הקדוש זיע"א בחדר, וכאשר הגיע זמן מעריב רבינו הקדוש היה באמצע לימודו והיה זה גמרא סנהדרין, והגבאים אמרו

הפרסום בכל העולם

כמה מתאים על רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א מה שאמרו חז"ל במדרש קהלת (פרשה ז' אות ד') וזה לשונם: ר' פנחס אמר כו' נולד אדם הכל שמחין מת הכל בוכין ואינו כן אלא נולד אדם ואין שמחין לו שאין יודעין באיזה פרק ומעשים יעמד אם צדיק ואם רשע אם טוב ואם רע ומת הם צריכין לשמח שנפטר בשם טוב ויצא מן העולם בשלום.

משל לשתי ספינות כו' כך מת אדם הכל צריכין לשמח ולשבח שנפטר בשם טוב בשלום מן העולם הוא ששלמה אמר ויום המות מיום הולדו, את מוצא כשהצדיקין נולדין אין בריה מרגשת וכשמתיך הכל מרגישים כו' יעו"ש שמונה והולך את מרים אהרן ומשה יהושע דוד שמואל איך שלא הרגישו כשנולדו ואיך שהרגישו במיתתן.

וכמה הדברים מתאימים לרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א גם מה שאמרו שיצא בשלום מן העולם, וגם מה שאמרו בהרגשת פטירתו שהנה נולד באיזו ארץ רחוקה לפני צ"ד שנים ומי הכיר אז שנולד, ועתה כל העולם כולו ואפילו אצל אוה"ע כולם הרגישו בפטירתו, רבה, אתה שמח שיצאת בשלום מן העולם, אבל מה יהיה אתנו רבה.

ההסתלקות וזמנה

הדברים אינם מפורסמים, אבל בשבועיים האחרונים רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א אמר בב' הזדמנויות שונות לבנו הגאון ר' יצחק שאול שליט"א בזה"ל: אני מרגיש בעולם האמת. ופ"א פתאום שאל: מה נשמע עם אמא, מה קורה עם אמא? והוא לפלא.

והנה זמן ההסתלקות היה כשעה וחצי קודם כניסת השבת, וביום הגדול שושן פורים שרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א עוד הספיק וקיים בו את כל מצוות יום הפורים כולם וכשיטת דודו מרן החזו"א זצ"ל זיע"א, ובשנה השביעית שנת השמיטה שאין בשנה זו חיבוט הקבר כלל וכמו שראיתי שעצמו שכתב כן רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א בשם האריז"ל הקדוש.

ובשנת תשע"ה כשנסתלקו בפסח אחד גם הגר"ש הלוי וזזאנר זצ"ל זיע"א וגם הגר"ח גריינימן זצ"ל זיע"א שאלו את רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היתכן שיפטרו בחג ויהיה אבל כה גדול ליהודים בחג, והשיב רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א שהצדיקים נפטרים בזמנים כאלו משום שזה עונג להם לצדיקים, והכא נמי גם רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א בעצמו נסתלק ביום כזה גדול שהוא גם ערב שבת אחר חצות וגם שושן פורים וגם בשנת השמיטה.

הזמן הסמוך לחג הפסח

אנחנו עכשיו נמצאים סמוך ונראה לחג הפסח, וחשבתי להביא כאן מה שכתב לי רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א, בענין העזרה בבית, וכך שאלתי: נקיון הבית מחמץ קודם הפסח האם חשיב ביטול תורה, ועד כמה צריך לבטל מת"ת לזה, ואולי חשיב מצוה שא"א לעשותה בידי אחרים, ואי"ז ביטול תורה כלל. והשיב בזה"ל: אם האשה לא יכולה לבד צריך לעזור לה. (והודפס בתשובות הגר"ח ח"ב תשובה תתתש"מ).

מדת הסבלנות של רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היתה לאין שיעור וקץ, דבר בלתי נתפס בשכל אנושי כלל, רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היה יושב שעות ע"ג שעות עד אין מספר שנים ע"ג שנים בכל המצבים, ומקבל אנשים מכל קצוות תבל כל אחד ותבילתו ה' ירחם זה לעצה וברכה זה לרפואה וזה להכרעה, ואת כולם קיבל בסבר פנים, כל אחד הרגיש כאילו הוא היחיד שנמצא פה.

ובענין קבלת הקהל ניתן לחשוב שאחר שהיו הולכים רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היה שוכח מהשמות שהזכירו לפניו אבל לא כן הוא, הנה זכורני בשנים עברו, שראיתי איך שרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א היה יושב בלילה ועובר על כל פיתקא שהביאו לו ומקפל את כל הפתקאות לתוך סלסלת נצרים, ושמעתי שאח"כ היה אומר תהלים על כל הפתקאות.

והיה דבר מפליא שראיתי בעצמי פעמים הרבה, שכשהיו מביאים לרבינו הקדוש זצ"ל זיע"א פתקאות עם שמות, פעם היה מחזיר הפיתקא ופעם היה לוקח ומכניס הפיתקא לכיסו, זה היה דבר מפליא שלפי מה שהיה רואה בפיתקא כך היה עושה, ומי יעמוד בסוד קדושים אבל היה זה דבר שראינו הרבה.

סכום גבוה מאד שהחזיר למרות שהיה פטור

פעם נכנס יהודי מבוגר אלמן ל"ע, וביקש מרבינו הקדוש להחזיר לו למעלה ממאה ועשרים אלף שח שהפקיד אצלו שזה נגנב, כידוע שהי' גניבה גדולה בבית רבינו ה' ירחם, ורבינו הקדוש שאל אותו כמה הסכום היה? והשיב מה שהשיב, ורבינו הקדוש אמר לו, טוב, תבוא מחר ואתן לך. ואחר שהוא הלך, הרבנית ע"ה שאלה את רבינו הקדוש למה אמר לו כן והרי אינו חייב ע"פ דין, (אין ידוע לי הפרטים שהיו אבל מתשובת רבינו הקדוש דלהלן נשמע שאכן לא היה חובה ע"פ דין להחזיר). ורבינו הקדוש אמר, והיה אמירה זו בכזו פשטות וניחותא, ממש פלא: הוא לא צריך להפסיד בשביל הגניבה! .

היסורים הנוראים, והתרופה

ושמעתי מנכדו איך שבשנה קודמת היה איזה זיהום קשה בגוף, והרגיש ממש לא טוב, עד כדי שהוצרך לילך לנוח וגם במטה לא מצא תנוחה טובה, והביאו לפניו הסטנדר עם הגמרא שאחז שם, וירד מהמטה והתחיל ללמוד ולאחר חמש דק' לא היה ניכר עליו שום אי נוחות ושום סבל, וכך למד משך שלוש שעות ברציפות כאילו כל המכאובים נעלמו, ואמר נכדו הגה"צ רבי גדליה הוניגסברג שליט"א שהיה זה מחזה אלקים לראות בעינים כזה מחזה מפליא.

נשמה קדושה בדור כזה

פלא גדול הוא שבדור כזה היה עמנו נשמה כזו קדושה, וכאן מתאים להביא מה שמוכא בספר קובץ מאמרים, שהגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד שאל את מרן הח"ח זצ"ל זיע"א איך זה שיש צדיקים גדולים בדורות שפלים, והשיבו מרן הח"ח דווקא בגלל ירידת הדורות הקב"ה שולח נשמה של קדמון לעצור את הירידה, וכמה מתאימים הדברים עם מציאותו של רבינו הקדוש זצ"ל זיע"א בדור שפל זה.

הרה"ג ר' משה פוליטנסקי שליט"א מרביני המערכת

אבר עמוד התורה

פתחתי לאחמ"כ דרך אמונה וראיתי איך שהכל מתומצת בכמה שורות וא"א להבין איך אפשר לחבר כזה חיבור מקיף לא על סוגיא אחת ולא שניים אלא על מאות סוגיות בתוך זמן קצר שכזה. ולא רק בדרך אמונה אלא בעשרות חיבוריו בכל חלקי התורה שחיפש דוקא את החלקים שאין רבים עוסקים בהם והם בבחינת מת מצוה רואים בכל חיבור וחיבור את גאונותו העצומה ובקיאותו הגדולה.

וכל פעם שהייתי יוצא משיעור ביא"צ מרן החזו"א זללה"ה הייתי אחוז התפעלות מהצגת כל השאלות והראיות במהירות, בצורה שכל ראש ישיבה היה עושה שיעור כללי שעה הוא היה מתמצת הכל בחמש דקות.

ועם כל זה שנתפרסמה גדלותו העצומה המשיך לשבת ללמוד בכולל כאחד האברכים ואע"פ שהגיעו אליו הרבה הצעות של הרבצת תורה ועוד בחיי החזו"א הציעו לו לכהן כרבה של פתח תקוה אך מו"ר זללה"ה לא חיפש את כל זה אלא חיפש רק לשבת וללמוד.

דבר ה' זו הלכה

גם מאות אלפי התשובות שהשיב לשואלים דבר ד' זו הלכה, דבר שלא היה בכלל ישראל חכם שהניח כ"כ הרבה תורה אחריו וכ"כ הרבה פסקי הלכות שנשאר ממנו עד אין מספר גם את כל זה הוא לא חיפש, אלא היה סבור שאין חיוב לחפש הרבצת תורה אך אם מגיעים אליו לשאול אז יש לו חיוב של הרבצת תורה.

ובשנים האחרונות שזכיתי לעסוק מעט בבירור מקחו של צדיק בעניית תשובות במשנתו ב'קו דרך אמונה' שהוקם בעידודו ובברכתו היה זה דבר מופלא לראות איך כל תשובה מדודקת להפליא, מתי כתב לשון מותר או אסור, מתי כתב לשון אולי או צריך עיון או יתכן.

ופעמים רבות שהיה נראה לפום ריהטא שיש סתירה בדבריו לאחר התבוננות רואים שאין בזה כל סתירה (מלבד שאלות בהנהגה פרטית שבהם היה משיב לכל אחד לפי מה שניתן לו מן השמים וכפי שענה לי פעם כששאלתיו על סתירה בתשובותיו השיב 'תלוי מי השואל' ופעם השיב לאחד 'מה שנותנים בפי מן השמים אני אומר').

ישב ולמד, ישב ולמד, וישב ולמד

רשכבה"ג מרן הגרא"מ שך זצ"ל שאל פעם, בחומש בראשית התורה מספרת הרבה על אברהם אבינו ועל יעקב אבינו, אך על יצחק אבינו התורה כמעט לא מספרת, ומה עשה יצחק אבינו כל הזמן? אמר הרב שך: יצחק אבינו ישב ולמד, ישב ולמד, וישב ולמד, אם רוצים לתמצת את חייו של מו"ר רשכבה"ג מרן זללה"ה הוא ישב ולמד ישב ולמד וישב ולמד! במשך שבעים שנה בדיוק היה מו"ר זללה"ה אברך כולל, לא ראש ישיבה, לא רב, לא מגיד שיעור, ולא שום משרה, פשוט ישב ולמד.

ומשחר נעוריו מספרים איך שלמד בישיבת לומז'ה שעות ע"ג שעות וגרס עוד דף ועוד דף, סיפר פעם שבגיל שש עשרה ניסה לגמור את כל הש"ס בשנה ח' דפים ביום, ובשנה הראשונה לא הצליח ועם כל זה ניסה להתחיל שוב, ובשנה השנייה ג"כ לא הצליח ולא נתייאש, ומגיל שמונה עשרה עד סוף ימיו במשך שבעים וחמש שנה סיים כל שנה את כל הש"ס.

סוף הכבוד לבא

ולא שזכה אז לכבוד גדול בצעירותו, כמו שמספרים חבריו מהעת ההיא שהוא לא היה נחשב בין האריות שבחבורה, כולם ידעו שהבן של הסטייפלר מתמיד גדול ויודע ש"ס אך חשבו שלומד בשטחיות ולא העריכוהו יותר מדי, אך הוא ישב ולמד ולא חיפש את הכבוד.

וסוף הכבוד לבוא, שכאשר יצא הספר דרך אמונה שבו הוא מקיף בעיון רב ובבקיאות עצומה את כל ענייני זרעים עם כל הראשונים והאחרונים עם ביאור ההלכה לבאר בטוטו"ד את הסברא בכל דבר אז כולם העריכו את כוחו הגדול, וכפי שסיפר מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א, שפעם היו בטוחים שהוא מתמיד גדול ובקי גדול, אך לא ידעו להעריכו מספיק, וכאשר יצא הדרך אמונה כולם היו המומים, ואז התחילו להכיר בגדלותו.

רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אמר פעם כשדיברו על מופתים של מו"ר מרן זללה"ה שהמופת הכי גדול של ר' חיים זה הדרך אמונה.

ובעצמי ראיתי אשתקד כשלמדתי שביעית לאחר שבועות שנתייגעתי להבין סוגיא עם כל הראשונים והאחרונים,

חובתינו בשעה זו

לסיום אביא כאן מה שאמר מו"ר זללה"ה לאחר פטירת רשכבה"ג מרן הגראי"ל שטיינמן זללה"ה שהדברים נראו כאילו נכתבו עליו, וז"ל "איתא בתשובות הגאונים שלרב היו עשר מעלות שנשתבחה בהם מעל כל בני דורו, כגון לא להסתכל חוץ לד' אמותיו, לא ללכת ד' אמות בקומה זקופה, וכשנסתלק רב מן העולם, כל תלמיד מגדולי תלמידיו קיבל על עצמו מידה ממידותיו, כי המידה משוטטת בעולם עד שיטלוה כדי שלא יחסר כבוד שמיים חס ושלום, רב ששת קיבל על עצמו לא להסתכל חוץ לד' אמותיו, וראה שאינו עומד בזה, וביקש מהקב"ה להיות סגי נהור, וכן שאר תלמידי רב כל אחד לקח מידה אחת. הנה אני הכרתי את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זללה"ה שבעים שנה, היו לו כמה מעלות גדולות שנשתבחה בהם יותר מכל בני דורו כבר אז, ואחד מהם שלא הסיח דעתו ומחשבתו אפי' רגע מהתורה הקדושה בין בישיבתו ובין בהליכתו וגם בתוך שנתו בכל המצבים, לכן החובה על כאו"א לתפוס את המעלה הזאת. כמובן בחלק ממנה סגי כ"א לפי דרגתו ולהתחזק וללמוד עוד כמה רגעים ביום לע"נ ולהתרכז יותר בשעת הלימוד ובוזה נזכה להרבות כבוד שמים וכבוד התורה בעולם ולזכות את הרבים כשאיפתו זללה"ה עכ"ל. ודברים אלו של מו"ר זללה"ה נשארו עלינו כצוואה מה עלינו להתחזק בזמן קשה זה לאחר סילוקו של צדיק ויה"ר שנזכה ליישם זאת ויהיה זה לטובת נשמתו ובעיקר לטובת נשמתו.

ופעמים רבות כשנשאל שאלות בלימוד והיה נראה מתשובותיו שכלל לא הבין את השאלה ולאחר העיון מבינים היטב את כוונתו ויש לכך דוגמאות רבות עד אין מספר.

קביעות בלימוד תורתנו הקדושה

הדרך שהגיע מו"ר זללה"ה לכל זה הוא ע"י ניצול כל רגע פנוי ללימוד התוה"ק וע"י הקביעות בלימוד התורה שעשה לעצמו חוק ולא יעבור שלא לבטל מסדריו כי הוא זה.

כשמרן החזו"א נפטר היה זה בשבת וקברו אותו ביום א' ואחרי שחזרו מהלוויה היה עייף שבור ורצוץ ועדיין לא למד את חובותיו היומיים והרגיש שהוא כ"כ שבור ורצוץ עד שלא היה טעם לפתוח גמרא מרוב החולשה והתשישות שהיה לו וידע שגם אם יפתח לא יצליח להתרכז ולא יבין כלום אך החליט שקביעות זו קביעות והתיישב ללמוד אע"פ שלא הצליח להבין העיקר שלא לבטל קביעות, וכך היה מקפיד כל חייו.

והג"ר אברהם גולדשמיד שליט"א שלמד עימו בשנת תשכ"ב סיפר שהיה מאד מקפיד שהחברותא לא יחסר אפי' פעם אחת והיה פעם שהחסיר ומו"ר זללה"ה רצה להפסיק ללמוד עימו אך הגר"ש ברמן זצ"ל התערב והפציר בו להמשיך ללמוד עימו ורק לכן המשיכו ללמוד יחד.

תורה חגרי שק

צילום: שוקי לרר, הידברות, V-Live

יו"ל ע"י מכון דרך אמונה: 0799-211-666, לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com, הגיליון יו"ל בסיוע "נעשה אדם" ע.ר. 580652063

נשמח לקבל לניכוי הרביט, תיאודיט, כת"י, מרכיבי"ק מכן זיצ"א פאזיף האצרכת